

Procedure, maa den Angivelse af Indholdet af Parternes mundtlige Angivelser og Ytringer, som staaes fast i Landsrettens Dom, ogsaa anses for at være overensstemmende med det virkelig Stedfundne; og jeg gad nok vidst, hvad der blev af Sandhed i den mundtlige Procedure, naar man for høiere Instants, særlig høieste Instants, kunde gaa bort derfra og sige noget ganske Andet end det, der var sagt i de foregaaende Instantser. Nei, det maa være saaledes, at, hvad Landsretterne erklære, at Parterne have angivet og udtalt, det maa ogsaa anses for at være udtalt af dem. Et ganske andet Spørgsmaal er jo dette, hvorvidt der under særlige Omstændigheder kan komme Andet frem for høiere Ret end det, der har været fremme i de foregaaende Instantser. Indtil videre maa det virkelig tages for gode Varer, og jeg betragter det som en Synd, naar man ikke har villet respektere den Sætning, jeg her har udtalt, navnlig overfor Sp- og Handelsretten, hvilket man i Høiesteret ikke har gjort i et enkelt Tilfælde. Var det gennemgaaende, at man ikke i Høiesteret vilde respektere, hvad Sp- og Handelsretten erklærede for at være Indholdet af Parternes mundtlige Procedure, naar det ikke stemmede med det skriftlige Grundlag, var en Gjennemførelse af mundtlig Procedure for Sp- og Handelsretten en Umulighed. Det erede Medlem for Odense Amts 1ste Valgkreds mente, at man kunde lette Sagen ved at have Stenografer til at optegne, hvad Vidnerne sagde. Jeg tror, at det er en Foranstaltning, som ikke vilde kunne siges at være hensigtsmæssig. Jeg tvivler ikke paa, at naar man faar virkelig offentlig og mundtlig Retsforhandling, vil Forholdet ogsaa udvikle sig saaledes, at i større og interessante Sager møder der navnlig ved Pressens Foranstaltning Stenografer, som optegne, hvad der passer, hvor- efter det bliver gengivet i Aviserne. Men for at de stenografiske Optegnelser af det Passerede skulde kunne tillægges retlig Betydning, maatte de dog, synes det mig, verificeres, godkjendes paa en eller anden Maade af Parterne, maasse ogsaa af deres Sagsførere, ligesom af Dommeren, for ikke at tale om af Vidnerne selv. Med andre Ord, man maatte ikke blive staaende ved Stenograferingen, men man maatte have Oplæsning og Godkendelse. En Oplæsning vilde i og for sig tage en Del Tid, men det vilde ikke være saa slemt, dersom en Godkendelse fulgte derefter; men naar den ikke fandt Sted, naar der skete Indsigelse imod de stenografiske Optegnelser fra Vidnerne, Parternes eller Sagsførernes Side, saa var man lige nær, saa maatte man føre Vidnet om igjen, og det tror jeg, vilde forhale Sagen overordentlig meget. Det er min Overbevisning, at vil man have Umiddelbarhedsprincipet, og det tror jeg, Alt vel overveiet, staa i nøie Forbindelse med Offentlighed og Mundtlighed, saa maa man finde sig deri, at man ikke indvætter det saaledes, at man i en

høiere Instants ved Hjælp af Skrift kan kritisere, hvad der er kommet frem i en foregaaende Instants paa en umiddelbar Maade. Derpaa gaar heller ikke Advokat Brocks Forslag ud, som man saa meget har paaberaabt sig. Advokat Brod saae meget vel, at man ikke kunde tilvejebringe en Appel til Høiesteret af Landsretternes Domme i hele deres Omfang, altsaa ogsaa hvad det Faktiske angaar, paa den Maade, at Høiesteret gennem fævne Akter skulde kunne kritisere Landsretternes Afgjørelse af de faktiske Spørgsmaal. Hans Forderung var derfor ogsaa den, at den hele Forhandling skulde gjenoptages for Høiesteret, saa at Høiesteret kunde komme til selv at se og høre. Det forstaar jeg meget godt, at, dersom der ikke var særlige praktiske Vanskeligheder tilstede for at gaa denne Vej, kunde der jo fra Principets Side heller ikke indvendes Noget derimod. Men man staa jo netop ligeoverfor praktiske Hindringer. Jeg antager nu for det Første, at, dersom man indrettede Sagen paa den Maade, vilde det føre til en betydelig Forøgelse af Arbejdet for Høiesteret eller, om man vil, af Tidsanspændelse for Høiesteret, og det er saare tvivlsomt, om man vilde kunne gennemføre hele denne Ordning, uden at man paa en eller anden Maade i ikke ringe Grad maatte udvide Høiesterets personlige Kræfter. Det er imidlertid den mindre væsentlige Side. Men større Betydning har Sagen, dels naar man ser hen til Parterne og Vidnerne, dels naar man ser hen til Landsretterne. Man har allerede trykket sig ved, at Vidnerne Forpligtelse skulde gaa saa vidt, at de skulde give Møde, ikke blot for de stedlige Underretter, men ogsaa for Landsretterne. Om man end tilstøder Undtagelser herfra væsentlig af Hensyn til Vidnerne Befoemmelighed, har man dog sagt: Byrden forøges saa stærkt for Vidnerne. Men skulde de nu være nødt til i alle Sager, der appelleres til Høiesteret, hvor der er Tale om Vidner, at give Møde i Høiesteret, er det aabenbart, at saa vilde Byrden for dem forøges i en overordentlig høi Grad. Og med Byrden for Vidnerne følger Befoemningen for Parterne; Parterne maa afholde Befoemningerne ogsaa ved Vidnerne Reise og Ophold paa fremmede Steder. Dernæst er der Hensynet til Landsretterne. Efter min Formening hviler Lyngdepunktet i den hele nye Procesordning i Landsretterne. De ere Bærere af det hele System, det er dem, man skal have gjort saa dygtige som muligt, det er til dem, man skal henvise de vigtigere Sager, og ved dem skulde saavidt muligt den endelige Afgjørelse finde Sted, med Undtagelse af egentlige Rets-spørgsmaal. Men jeg frygter meget for, at, naar det blev muligt eller tilladt at appellere Landsretternes Afgjørelse ogsaa af Vidnesager til Høiesteret, saa vilde der komme en Praxis i Gang, som vilde være meget skadelig for Proceduren for Landsretterne. Det er allerede nu Tilfældet, at